

Asia

Tiedonanto ruokaturvan takaamisesta ja elintarvikejärjestelmien resilienssin vahvistamisesta

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 23.3.2022 tiedonannon ”Ruokaturvan takaaminen ja elintarvikejärjestelmien resilienssin vahvistaminen” (eng. *Safeguarding food security and reinforcing the resilience of food systems*) (COM(2022) 133 final).

Komissio esitteli tiedonannon maatalous- ja kalastusneuvostolle 7.4.2022. Komissio esitteli tiedonannon jo maatalouden erityiskomitealle 28.3.2022, joka valmisteli maatalous- ja kalastusneuvoston keskustelua aiheesta.

Suomen kanta

Suomi pitää komission tiedonantoa tervetulleena. Elintarvikesektorin huoltovarmuus ja väestön ruokaturva tulee varmistaa kaikissa tilanteissa.

Suomi on samaa mieltä komission kanssa, että keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä ruokajärjestelmän kokonaiskestävyyden lisääminen on tärkeää Euroopan vihreän kehityksen ohjelman mukaisesti, mutta lyhyellä aikavälillä voidaan tehdä tiettyjä mukautuksia EU:n ruokaturvan ja tuotantopotentiaalin takaamiseksi. Myös Suomessa on todettu tarve vähentää maatalouden riippuvuutta fossiilisen energian käyttöön perustuvista tuotantopanoksista.

Eurooppalainen ruoantuotanto on eräiden tuotantopanosten ja lisäaineiden sekä jossain määrin myös tuotantoon tarvittavan tekniikan osalta hyvin riippuvainen EU:n ulkopuolelta tulevasta tuonnista. Suomi tukee pyrkimystä vähentää tuontiriippuvuutta erityisesti fossiilisen energian, lannoitteiden ja valkuaisrehun osalta.

Suomi on huolissaan maatalouden tuotantokustannusten noususta ennätystasolle ja kustannusten nousun vaikutuksesta tuotannon kannattavuuteen, määrään ja laatuun. Suomi on myös huolissaan elintarvikkeiden kuluttajahintojen voimakkaasta noususta, mikä vaikuttaa erityisesti vähävaraisimpiin kuluttajiin.

Suomi suhtautuu myönteisesti komission esittämään markkina- ja valtiontukien kokonaisuuteen sekä komission esittämiin joustoihin yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) sääntöihin EU:n tuotantopotentiaalin täysimääräiseksi hyödyntämiseksi käsillä olevassa poikkeuksellisessa tilanteessa.

Suomi katsoo, että komission tulee jatkaa tiivistä markkinaseurantaan ja ryhtyä tarvittaessa EU:n perustamissopimuksen mukaisesti markkinoita tasapainottaviin ja tuotannon kannattavuutta ja huoltovarmuutta vahvistaviin toimenpiteisiin.

Suomi jakaa huolen Ukrainan sodan vaikutuksista myös globaaliin ruokaturvaan. Suomi korostaa tärkeyttä siirtyä kohti sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäviä, resiliентtejä ja oikeudenmukaisia ruokajärjestelmiä niin Suomessa, EU:ssa kuin myös globaalilla tasolla.

Pääasiallinen sisältö

Tiedonannon tarkoitus on vastata Versaillesissa 10.-11.3.2022 järjestetyn Eurooppa-neuvoston päätelmissä todettuun tarpeeseen vastata kohonneisiin ruoan hintoihin ja globaalin ruokaturvan haasteeseen.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on aiheuttanut lisää epävakautta jo valmiiksi haasteissa oleville EU:n maataloustuotemarkkinoille mm. edelleen kohonneiden energia- ja lannoitekustannusten takia. Tiedonannon mukaan ruoan tarjonta EU:ssa ei ole vaarassa tällä hetkellä, sillä EU on pitkälti omavarainen monissa maataloustuotteissa. Elintarvikkeiden hintojen nousu kuitenkin vaikuttaa siihen, miten vähävaraisimmilla kotitalouksilla on ruokaan varaa. Kriisi nostaa ruoan hintaa ja paljastaa EU:n riippuvuuden tuontienergiasta, tuontilannoitteista ja tuontirehusta.

Komission mukaan lyhyen aikavälin lisätoimenpiteet ruokaturvan takaamiseksi ja maatalouden tukemiseksi ovat tarpeen, mutta pidemmällä aikavälillä komission mukaan tulee jatkaa siirtymää kohti kestäviä ja oikeudenmukaisia ruokajärjestelmiä sekä EU:ssa että globaalilla tasolla.

Komission ehdottamia toimia EU:ssa ruoan saatavuuden turvaamiseen ja ruoan hintavaihteluun ovat mm. sisämarkkinoiden häiriöttömän toiminnan takaaminen, toimien koordinaatio komission uuden kriisivalmiusryhmän kautta, vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahaston (FEAD) toimeenpano ja jäsenvaltioiden mahdollisuus toimeenpanna alempi arvonnäisäverokanta ruoalle. Komission ehdottamia toimia EU:n maatalousmarkkinoiden tasapainottamiseksi ja tuottajien tukemiseksi ovat mm. yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) markkinatoimenpiteet, 500 miljoonan euron kriisivarannon käyttäminen ja täydentäminen kansallisella rahoituksella, poikkeukselliset valtiontukimahdollisuudet, markkinoiden tarkka monitorointi ja tietyistä viherryttämissäännöistä poikkeaminen, mm. satokasvien tuottaminen ekologisilla kesantoaloilla.

Maaailmanlaajuisesti tilanne aiheuttaa vakavia huolia ruokaturvasta sekä Ukrainassa että globaalisti. Jo ennen Ukrainan sotaa syyskuussa 2021 akuutista nälästä kärsi vähintään 161 miljoonaa ihmistä, lähes kolmanneksella maailman väestöstä ei ollut mahdollisuutta riittävään ruokaan ja kolmella miljardilla ihmisellä ei ollut varaa terveelliseen ruokavalioon. Komissio toteaa, että Ukrainan ja Venäjän vehnän viennistä erityisen riippuvaisissa Afrikan ja Lähi-idän maissa jännitteiden kasvu saattaa johtaa yhteiskunnalliseen levottomuuteen, radikalisoitumiseen ja epävakauteen. Komissio mm. kannustaa jäsenvaltioita lisäämään humanitääristä apua, tarkkailemaan markkinoita ja ruokaturvan tilaa sekä välttämään vientirajoituksia ja ehkäisemään vientirajoitusten ja -kieltojen käyttöönottoa.

Komissio kannustaa jäsenvaltioita tukemaan kehittyvien maiden ruokaturvaa myös maataloussektorin tuen ja makro-ekonomisten toimien kautta.

Sodan seurauksena maailman ruoka-aittana tunnettu Ukraina tarvitsee myös EU:lta kiireellistä ruoka-apua. Sota on tuhonnut elintarvikkeiden varastoja ja infrastruktuuria ja uhkaa aiheuttaa merkittäviä menetyksiä Ukrainan vuoden 2022 viljasadolle. Komissio mm. kannustaa jäsenvaltioita antamaan Ukrainalle ruoka-apua, humanitääristä apua ja tukea maataloussektorille (kylvösiemenet ja polttoaineet). Tiedonannossa todetaan, että vaikka lyhyen aikavälin sopeutustoimet ovat tärkeitä, täytyy pitkällä aikavälillä siirtyä kestäviin ruokajärjestelmiin. Komissio toteaa, että kestävyys on keskeistä ruokaturvalle ja ilman Pelloilta pöytään –strategian ja biodiversiteettistrategian esittämää siirtymää kestäviin ruokajärjestelmiin ruokaturva on keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä vaarassa. Komissio pyrkii em. strategioiden toimeenpanossa takaamaan, ettei EU:n maatalouden ja kalatalouden tuottavuus heikenny. Tärkeää on mm. lannoitteiden ja kasvinsuojeluaineiden käytön vähentäminen ja toisaalta esim. täsmäviljely ja uusien genomiteknikoiden käyttöönotto.

Tiedonannossa myös painotetaan, että EU:n pitää vähentää riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja muista tuotavista tuotantopanoksista. Tarvitaan monipuolisempia tuontikanavia ja vientikohteita. Täytyy myös vähentää riippuvuutta mineraalilannoitteista, joiden valmistukseen tarvitaan fossiilisia polttoaineita. Tarvitaan mm. investointeja biokierrätykseen ja komissio kannustaa jäsenvaltioita priorisoimaan YMP:n strategiasuunnitelmissaan investointeja, jotka vähentävät riippuvuutta EU:iin tuotavista tuotantopanoksista. Tärkeää on myös mm. typen käytön tehostaminen viljelyssä, ruokahävikin vähentäminen, täsmäviljely ja luomutuotanto. Lisäksi täytyy lisätä uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä. EU:n omaa kasviproteiinituotantoa pitää kasvattaa, jotta voidaan vähentää riippuvuutta tuontirehusta.

Komissio kannustaa jäsenvaltioita aktiivisesti toimeenpanemaan tarvittavat toimet. Lisäksi komissio kehottaa jäsenvaltioita tarkentamaan YMP:n strategiasuunnitelmien luonnoksiaan taatakseen ruokajärjestelmien resilienssin.

Komissio myös vahvistaa yhteistyötään kansainvälisten organisaatioiden kanssa.

Tiedonannon liitteissä on tarkempi kuvaus markkinatilanteesta, ruokaturvasta ja Ukrainan sodan vaikutuksesta niihin sekä komission vuonna 2008 julkaiseman ruoan hintoja käsittelevän tiedonannon toimien seurantataulukko.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Kyseessä on tiedonanto, johon ei liity lainsäädäntöehdotuksia.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentissa tiedonannon käsittelystä vastaa maatalouden ja maaseudun kehittämisen valiokunta (AGRI).

Kansallinen valmistelu

EU18-jaosto (maatalous ja elintarvikkeet) 24.3.2022, 29.3.2022 ja 31.1.-4.4.2022
(kirjallinen menettely)

EU-ministerivaliokunta 30.3.-1.4.2022 (kirjallinen menettely) ja 7.-8.4.2022 (kirjallinen menettely)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 1.4.2022

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Työ kestävien ruokajärjestelmien resilienssin edistämiseksi on noussut vahvemmin EU:n agendalle jo Covid19-pandemian myötä ja osana Pellolta pöytään –strategiaa (COM(2020) 381 final). Pandemia muistutti vankan ja kriisinkestävän ruokajärjestelmän ja ruokaturvan tärkeydestä ja komissio antoi siihen liittyen tiedonannon syksyllä 2021 ”Valmiussuunnitelma elintarvikehuollon ja ruokaturvan varmistamiseksi kriisiaikoina”. Tiedonannosta on annettu E-kirje E124/2021 vp. Pellolta pöytään –strategiasta on annettu E-kirje E 83/2020 vp.

Asiakirjat

Komission tiedonanto ja siihen liittyvät liitteet COM(2022) 133 final + ADD 1-2

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Erityisasiantuntija Laura Uusitalo, MMM/RO/EUKA, puh. 0295 162 030,
laura.uusitalo@gov.fi

Neuvotteleva virkamies Jukka Virolainen, MMM/RO/MARY, puh. 0295 162 206,
jukka.virolainen@gov.fi

Kansainvälisten asioiden johtaja Aulikki Hulmi, MMM/RO/EUKA, puh. 0295 162 034,
aulikki.hulmi@gov.fi

EUTORI-tunnus

EU/2022/0353

Liitteet

Viite

Asiasanat	elintarvikkeet, jaosto maatalous- ja elintarvike (EU 18), maatalouden erityiskomitea, maatalouden markkinajärjestelyt, maatalous, maatalous- ja kalastusneuvosto, huoltovarmuus
Hoitaa	MMM, TEM
Tiedoksi	ALR, EUE, LUKE, LVM, PLM, RUOKA, SM, STM, TULLI, UM, VM, VNK, VTV, YM
